

4.3. Polska – *Poznawanie darów natury z Wiewiórką Basią*

ANNA KLICHOWSKA

ORCID: 0000-0002-7806-6734

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Temat zajęć: Poznawanie darów natury z Wiewiórką Basią.

Czas trwania zajęć: 90 minut.

Grupa wiekowa: do 3 lat.

Cel główny: Zapoznanie dzieci z bogactwem świata przyrody.

Cele szczegółowe:

Dziecko:

- wskazuje podstawowe cechy charakteryzujące przedstawicielkę polskiej fauny – wiewiórkę;
- naśladuje proste gesty podczas wykonywania piosenki;
- używa pojęć związanych z lasem i jego darami, np. drzewo, szyszka, orzech, kasztan;
- identyfikuje i przyporządkowuje do siebie takie same elementy;
- liczy do trzech;
- bada, co dzieje się z szyszką w różnych warunkach;
- pracuje z masami plastycznymi, poprzez co rozwija percepcję sensoryczną;
- współpracuje podczas pracy grupowej – konstruowania wieży;
- układa sekwencje dwu- lub trzelementowe;
- wkłada, przekłada, podaje i przesypuje dary natury;
- formułuje proste wnioski z obserwacji.

Metody i techniki: metody słowne, oglądowe i aktywizujące, ze szczególnym uwzględnieniem techniki parateatralnej, opowieści edukacyjnej, sensoplastyki, zabawy badawczej, ćwiczeń sprawnościowych oraz ogólnorozwojowych.

Materiały dydaktyczne: karty pracy i materiały znajdujące się w załącznikach, postać Wiewiórki Basi (np. pacynka na dłoń, palec albo kukiełka), nagranie piosenki *Wiewióreczka*, dary natury (szyszki sosny, świerka, modrzewia, orzechy, żołądźcie, kasztany, ewentualnie liście), dwie szklanki lub dwa słoiki, pojemniki z masami sensorycznymi (masa solna, ciecz nienewtonowska, piasek kinetyczny, mydłolina), pudełko na dary natury, pudełko-dziupła, pudełka-wiewiórki, kubeczki papierowe (po jednym dla dziecka); nieobligatoryjnie: panel świetlny, pojemniki-puszki, duży pojemnik na wodę.

Wprowadzenie teoretyczne: wiewiórka to popularny i stosunkowo łatwy do zaobserwowania ssak. Budzi ogólną sympatię i zainteresowanie. Spotkać ją można nie tylko w lasach, ale też w parkach. W niektórych regionach Polski wiewiórka określana jest imieniem Basia. Wiewiórki kojarzone są z organizowaniem zapasów na zimę w postaci orzechów i żołędzi, które zakopują w różnych miejscach lub przenoszą do dziupli. Niejednokrotnie można zaobserwować je podczas obgryzania szyszek bądź gałązek. Ich dieta jest bardzo różnorodna i opiera się głównie na darach lasu, w związku z czym wiewiórka wydaje się doskonałą przewodniczką po lesie i tym, co ma on do zaoferowania. Proponowane zajęcia mają charakter opowieści edukacyjnej przeplatanej aktywnościami ruchowymi, eksperymentami oraz prostymi ćwiczeniami wprowadzającymi w świat matematyczny, przyrodniczy czy artystyczny. Dzięki podjętym działaniom wymagającym wykorzystania różnych zmysłów dzieci poznają podstawowe dary lasu i ich cechy charakterystyczne. Zbadają właściwości szyszek poprzez przeprowadzenie prostego eksperymentu. Będą miały też możliwość swobodnej ekspresji artystycznej podczas działań sensoplastycznych. Dzieci przekonają się, że dary natury również dla człowieka stanowią cenny skarb, który można wykorzystać na wiele sposobów, także podczas zabawy. Ponadto dzieci spróbują przeliczyć swoje małe zbiory (3 elementy) i wskazać, z jakiego drzewa pochodzi dany dar natury.

Przebieg zajęć:

Przywitanie

Podczas zajęć nauczyciel animuje postać Wiewiórki Basi. Pozostawia się dowolność w kwestii wchodzenia w rolę: nauczyciel może przez cały czas „być” w roli Basi, ale może też prowadzić z nią rozmowę, będąc na przemian sobą i Wiewiórką.

Wiewiórka wita się z dziećmi, krótko przedstawia, prezentuje swój skarb w postaci szyszki i prosi, żeby każde dziecko kolejno powiedziało, jak ma na imię. Przekazuje też dzieciom dużą szyszkę, którą kolejno w kręgu będą sobie przekazywać, ale dopiero po podaniu imienia – ten, kto ma szyszkę, mówi. Po podaniu przez dziecko imienia, wszyscy razem z Wiewiórką, odpowiadają przykładowo: „Miłego dnia Basiu” (podając odpowiednie imię dziecka).

Wprowadzenie w tematykę zajęć

Piosenka wprowadzająca w tematykę zajęć. Wiewiórka zdradza dzieciom, że mieszka w dziupli, bardzo lubi orzechy i przede wszystkim ruch. Codziennie skacze, biega i porusza zwinnie swoją rudą kitą. Zaprasza dzieci do wspólnej zabawy. Dzieci odsłuchują, a następnie wykonują wraz z nauczycielem krótką piosenkę (z pokazywaniem lub wystukiwaniem rytmu) pod tytułem *Wiewióreczka* Marii Zofii Tomaszewskiej. Tekst utworu:

*„Wiewióreczka w dziupli mieszka, wiewióreczka je orzeszka. / 2x
Wiewióreczka Ruda Kita wciąż na drzewo szybko zmyka.
My umiemy, jak wiewiórka, kicać szybko po podwórkach”. /2x*

Wiewiórcza spiżarnia – segregowanie. Wiewiórka prezentuje dzieciom swoje ulubione jedzenie (orzechy, szyszki, żołądź itp.). Wyjaśnia, gdzie rosną poszczególne przysmaki i gdzie ich szukać. Prosi dzieci o pomoc w zgromadzeniu zapasów na zimę. Zaprasza dzieci do wspólnego przeszukania leśnej ściółki i posegregowania przysmaków, ponieważ Basia lubi porządek. Wiewiórce zależy też, żeby pokazać dzieciom, że dary natury pozwalają na świetną zabawę.

Nauczyciel przed zajęciami umieszcza szyszki sosny, świerka lub modrzewia, a także orzechy włoskie, ewentualnie żołądź czy kasztany, w dużym pudle ze ścinkami papieru w kolorach jesiennych liści lub pełnym prawdziwych liści, a dary natury chowa głębiej. Stawia pudełko na podłodze, a obok rozkłada wydrukowane karty (załącznik_3) przedstawiające sylwetki drzew, z których pochodzą te dary natury. Najpierw Wiewiórka prezentuje, skąd pochodzi jej pożywienie, a następnie dzieci pomagają jej posegregować odszukane skarby. Dzieci kolejno podchodzą i wyciągają z pudła jeden dar, a następnie starają się odpowiednio go nazwać i przyporządkować. Wiewiórka dziękuje dzieciom za pomoc. Następnie pyta dzieci, czy znają historię o trzech małych szyszkach i zaprasza do jej wysłuchania.

Opowieść o trzech małych szyszkach sosny – uważne słuchanie, liczenie do trzech, eksperyment przyrodniczy. Wiewiórka zapowiada, że opowie o trzech małych szyszkach sosny, ale najpierw musi je z dziećmi znaleźć i policzyć. Ze stosu szyszek wybiera po kolei po jednej szyszce i głośno je liczy. Kładzie wszystkie na środku przestrzeni, gdzie siedzą dzieci, i wspólnie z nimi przelicza, czy na pewno są trzy szyszki (z rolek po papierze toaletowym można przygotować stojaki z naklejonymi liczbami). Potrzebne są też dwie szklanki lub dwa słoiki. Jeden pojemnik powinien być wypełniony wodą (przynajmniej do połowy), a w drugim mogą być fragmenty suchej kory sosny i kilka jej igieł.

Wiewiórka Basia rozpoczyna krótką opowieść: *„Te trzy małe szyszki są rodzeństwem i odkąd pamiętają, rosły obok siebie na tej samej gałęzi, tego samego drzewa. To drzewo nazywa się sosna. Pewnego dnia, gdy bardzo mocno wiał wiatr, szyszki spadły na ziemię. Na początku trochę się zmartwiły, ale potem odkryły, że mogą robić wiele ciekawych rzeczy. Mimo że wydają się identyczne, to każda szyszka jest inna i lubi co innego. Szyszka 1 uwielbia, gdy jest mokro, moczyć się w wodzie. Chętnie zaraz do niej wskoczy. Jak myślicie, czy Szyszka 1 włożona do szklanki z wodą, pójdzie na dno czy będzie się unosić na powierzchni? Spójrzcie! Szyszka 1 świetnie pływa i nie tonie. Szyszka 2 woli odpoczywać w suchym i ciepłym miejscu, nie lubi się moczyć ani brudzić. Najchętniej siada sobie wygodnie na fragmentach kory i suchych igłach sosny. Włóżmy ją zatem w takie miejsce. Natomiast Szyszka 3 najbardziej lubi nowe, nieznanne przygody. Ciągłe się bawi lub tworzy sztukę. Czasami nieźle się przy tym brudzi. Zaraz pokażę Wam, jakie zabawy lubi najbardziej. Teraz zostawmy na chwilę dwie małe szyszki w spokojnym miejscu na parapecie, a z trzecią wyruszmy w poszukiwaniu przygód”*.

Pod koniec zajęć (po około 40 min) dzieci będą mogły się przekonać, czy to, co lubią i jak spędzają czas wszystkie trzy szyszki, może zmienić ich wygląd.

Trzecia szyszka lubi przygody – aktywność sensoplastyczna. Dzieci obserwują zabawę trzeciej szyszki, którą prezentuje nauczyciel wraz z Wiewiórką. W sali przygotowane zostały cztery pojemniki z masami plastycznymi: masa solna, piasek kinetyczny, ciecz nienewtonowska i mydłolina. Każde dziecko może teraz wybrać dowolną szyszkę z pozostałych i razem z nią wybrać się w sensoplastyczną przygodę. Aktywność najlepiej przeprowadzić na odpowiednio zabezpieczonej podłodze.

Wieża z szyszek – aktywność konstruktorska. Na zakończenie sensoplastycznej zabawy dzieci otrzymują wyzwanie od Wiewiórki, która proponuje im zrobienie w wyznaczonym miejscu dużej wieży z szyszek. Dzieci mogą wykorzystywać dowolne masy do mocowania wyższych pięter wieży. Po wykonaniu wieży budowniczy musi umyć porządnie ręce i mogą otrzymać zdrową przekąskę np. jabłko.

Dania dla wiewiórek – dwuelementowe i trzejelementowe sekwencje. Po posiłku Wiewiórka Basia prosi dzieci o pomoc w przygotowaniu posiłków dla jej znajomych wiewiórek. Przygotowała specjalne przepisy i talerze, które rozda dzieciom.

Każde dziecko otrzymuje kartę pracy (dwa poziomy trudności) z talerzem prezentującym dwuelementowe bądź trzejelementowe sekwencje darów natury (załącznik_4). Zadanie dziecka polega na ułożeniu na talerzu dalszego ciągu elementów zgodnie ze wzorem, wykorzystując znajdujące się w sali odpowiednie dary (małe szyszki modrzewia, żołądźcie, orzechy, kasztany). Można też wydrukować kartoniki z odpowiednimi darami natury. Tak przygotowane dania przydadzą się w kolejnym zadaniu.

Żartoczne wiewiórki. Wkładanie darów natury do pudełka z małym otworem. Wiewiórka Basia przedstawia swoje znajome wiewiórki, które zaprosiła na posiłek. Potrafią one zjeść bardzo dużo. Prosi dzieci o pomoc w nakarmieniu wiewiórek.

Nauczyciel przygotowuje pudełka z naklejonymi wizerunkami wiewiórek i wyciętymi otworami w miejscu buzi (załącznik_5). Takie pudełka przekazuje poszczególnym grupom dzieci, a one wkładają po kolei dary natury przygotowane w formie dań na talerzach z sekwencjami. „Puste” talerze są zbierane przez nauczyciela, a nakarmione wiewiórki odstawione na bok. Dzieci mogą spróbować podnosić „pudełka-wiewiórki”, by przekonać się, która jest najcięższa.

Co słyhać u trzech małych szyszek? Podsumowanie opowieści i doświadczenia. Wiewiórka Basia prezentuje **Szyszkę 1** – wymoczoną w wodzie (powinna być już zamknięta lub prawie zamknięta), **Szyszkę 2** – odpoczywającą w suchym miejscu (powinna być identyczna jak wcześniej) i **Szyszkę 3** – nieco ubrudzoną po przygodzie z różnymi masami. Wiewiórka może zacząć rozmowę od pytania zamkniętego np.: Czy szyszki wyglądają tak samo? A potem przejść do pytań otwartych np.: Co się stało z szyszkami? Jak wygląda **Szyszka 1**? Czym różnią się szyszki?

Wielkie zapasy – minisztafeta. Wiewiórka Basia dziękuje za świetną zabawę i informuje, że za chwilę musi wrócić do swojego domu. Prosi o pomoc w posprzątaniu jej zapasów i umieszczeniu ich w dziupli (może to być pudełko po butach stylizowane na dziuplę w drzewie z wyciętym otworem odpowiedniej wielkości).

Dzieci w skupieniu przekazują sobie z kubeczka do kubeczka różne dary natury, a ostatnie z dzieci wrzuca je do dziupli. W dowolnym momencie Wiewiórka może ogłosić, że dziupla jest już pełna zapasów i bardzo dziękuje za pomoc.

Zakończenie

Zanim Wiewiórka opuści dzieci, zaprasza je do wykonania piosenki o wiewióreczce, którą już poznały. Po wspólnym wykonaniu piosenki Wiewiórka macha do dzieci na do widzenia, a dzieci do niej, następnie do siebie nawzajem. Wiewiórka „wskakuje” do dziupli z zapasami.

Propozycje dodatkowe lub alternatywne

- 1) *Tworzenie kompozycji na panelu świetlnym* – dzieci układają zaproponowane przez nauczyciela szlaczki i kształty z darów natury na panelu świetlnym. Mogą też tworzyć własne aranżacje.
- 2) *Puszki szmerowe* – aktywność stymulująca zmysł słuchu. Zadanie dziecka polega na wskazaniu dwóch puszek brzmiących tak samo, wypełnionych takimi samymi darami natury.
- 3) *„Co pływa, a co tonie”* – aktywność o charakterze badawczym. Dzieci otrzymują duży pojemnik z wodą i mają możliwość sprawdzić, czy inne dary natury też potrafią pływać jak szyszka sosny, czy może będą opadać na dno (tonąć).
- 4) *„Wiewiórki do dziupli”* – aktywność ruchowa. Dzieci biegają po sali w rytm muzyki, a gdy muzyka ustanie i usłyszą hasło „Wiewiórki do dziupli!”, mają udać się do najbliższej dziupli (wyznaczone miejsca w sali) i stanąć w niej nieruchomo.

Załączniki:

Załącznik_1 – Inspiracje do wykonania postaci Wiewiórki Basi

Załącznik_2 – Przepisy na masy sensoplastyczne

Załącznik_3 – Karty przedstawiające sylwetki drzew

Załącznik_4 – Karty pracy z propozycjami sekwencji

Załącznik_5 – Wizerunek wiewiórki do naklejenia na pudełko

BIBLIOGRAFIA

- Utwór „Wiewióreczka” – <https://www.edumuz.pl/produkty/628/wiewioreczka>, <https://www.youtube.com/watch?v=XS7wx-9JMRI>, <https://www.youtube.com/watch?v=k1DADQG-PzW4>
- Eksperyment z szyszkami – <https://naukatolubie.pl/junior/jak-zamknac-szyszke/>
- Jak zrobić panel świetlny – <https://kreatywnadzungla.pl/2020/11/podswietlany-stolik-diy-i-zabawy-dla-dzieci.html>
- Literatura dodatkowa: Gabriele Clima, Agnese Baruzzi, *Witaj, Wiewiórko!* (2021)